

Antonio
Tabucchi
Kara Melek

Çeviri: NEYYİRE GÜL İŞİK

♥ can
öykü

ANTONIO TABUCCHI

KARA MELEK

L'angelo nero, Antonio Tabucchi

© 1991, Antonio Tabucchi

© 2018, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Mart 2018, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Editör: Nükhet Polat

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 31900

ISBN 978-975-07-3697-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750736971

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

ANTONIO TABUCCHI
KARA MELEK

ÖYKÜ

İtalyanca aslından çeviren

Neyyire Gül Işık

♥can

Antonio Tabucchi'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Damasceno Monteiro'nun Kayıp Başı, 1998

Hint Gece Müziği, 2000

Ufuk Çizgisi, 2000

Gittikçe Geç Olmakta, 2002

Fernando Pessoa'nın Son Üç Günü, 2005

Pereira İddia Ediyor, 2005

Düşler Düşü, 2006

Önemi Olmayan Küçük Yanlış Anlamalar, 2006

Tristano Ölürken, 2006

Requiem, 2007

Zaman Hızla Yaşlanıyor, 2011

Isabel İçin: Bir Mandala, 2015

Yolculuklar ve Öteki Yolculuklar, 2016

Tersyüz Oyunu, 2016

ANTONIO TABUCCHI 1943'te İtalya'nın Pisa kentinde doğdu. Romanları, öyküleri, denemeleri ve oyunları ile Avrupa edebiyatının seçkin yazarları arasında yer aldı. Fernando Pessoa'nın yapıtlarının İtalyanca basımlarının editörlüğünü de üstlendi. Kitapları kırktan fazla dile çevrildi. Bazı romanları beyazperdeye ve sahneye uyarlandı. Tabucchi, İtalya'da "Pen Kulübü", "Campiello" ve "Viareggio-Répacı", Fransa'da "Prix Méditerranée", Yunanistan'da "Aristeion", Almanya'da Leibniz Akademisi'nce verilen "Nossack", Avusturya'da "Avrupa Edebiyatı için Avusturya Devlet Ödülü", İspanya'da "Hidalgo" ve Asturias Prensi'nce verilen basın özgürlük ödülü "Francisco Cerecedo" gibi saygın ödüllere değer görüldü. Avrupa'nın önde gelen gazeteleri ve kültür dergilerine yazılar yazdı. Uluslararası Yazarlar Parlamentosu'nun kurucuları arasındadır. 2012'de Lizbon'da öldü.

NEYYİRE GÜL IŞIK, Ankara'da doğdu. Yükseköğrenimini Floransa Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde tamamladı. İÜ Edebiyat Fakültesi'nde İtalyan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı ile İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda öğretim üyeliği yaptı. Ortega y Gasset, Italo Svevo, Blasco Ibáñez, A. Muñoz Molina, Juan Goytisolo, Leonardo Sciascia, Italo Calvino, Curzio Malaparte, Antonio Tabucchi gibi yazarların eserlerini dilimize kazandırdı. Yaşar Kemal'in *Sarısıcak* adlı kitabını İspanyolcaya çevirdi; *İspanya: Bir Başka Avrupa* adlı bir kitap yayımladı. Halen Madrid Complutense Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı dersleri veriyor.

İÇİNDEKİLER

Sunuş	11
Not	15
Bir Şeyin Getirdiği Sesler, Ama Söylemesi Olanaksız Neyin.....	17
Gece, Deniz ya da Uzaklık	33
Fış Fış Kayıkçı	51
New York'ta Bir Kelebeğin Kanat Çırpması Pekin'de Bir Tayfuna Yol Açabilir mi?.....	67
Taşların Arasında Süzülen Alabalık Senin Yaşamını Anımsatıyor Bana.....	83
Yılbaşı	97

SUNUŞ

Kara Melek başlığı altında toplanmış bu öykülerde Antonio Tabucchi insan ruhunda gizli olan ve günün birinde şu ya da bu yoldan kendini açığa vuran kötülüğü düşsel bir temellendirmeye, şiirsel bir dille irdeliyor. Sona erdiklerinde okurda adlandırılması zor bir tedirginlik duygusu bırakan öyküler bunlar; çünkü us değil duygu ürünü her biri: Nereden, nasıl estikleri, nereye ilettikleri de pek belli değil, anlatılan olayların gerisindeki derin bir katmandan kaynaklanıyorlar, ama o katman karanlığını koruyor.

Öykülerden dördünde, kötülük eğilimi doğrudan ya da dolaylı yoldan siyasal olgularla ilintili: Portekiz'deki ve İtalya'daki faşist diktalar, daha sonra 70'li yılların İtalya'sında bir politik cinayet ve aydınlar arasındaki sağ-sol çekişmeleri. Ama altı öykünün ikisinde açık bir siyasal gönderme seçilemiyor; denebilir ki siyasal ortam kötülük tohumunun yeşermesi için elverişli, ama elzem değil; adı konulmayan başka nedenler de tetikleyici olabilir – hatta yalnızca ömrünün sonuna varmış bir ihtiyar şairin inançsız, sevgisiz, alaycı benmerkezciliği bile.

Tabucchi, kendi de belirttiği gibi, kitabın başlığını koyarken, tutkunu olduğu ve hem örtülü, gizemli Hermes'çi yazın biçimini, hem yaşama, geçmişe, anılara yaklaşımını, dolayısıyla yapıtlarında gözlemlediğimiz derin, özlem ve esef yüklü mahremiyet tonunu benimsediği şair Eugenio Montale'nin¹ bir şiirinden esinlenmiş:

1. Eugenio Montale (1896-1981): XX. yüzyıl İtalyan yazınının önde gelen şairi, Hermes'çi (örtülü, gizemli) biçemiyle tanınır. 1975'te Nobel Ödülü'ne layık görülmüştür. Söz konusu şiir 1971'de basılan *Satura* [Yergiler] kitapçığında yer alır. (Ç.N.)

Ey yüce kara melek
islere bulanmış, koru beni
kanatlarının altında

...

“ey kara melek göster kendini
ama parıltınla öldürme beni.

Beşinci öykünün başkişisi olan “ihtiyar şair”, metinde adı belirtilmese de, İtalyan okurun kolayca algılayacağı üzere Montale’ye ve yaşamına açık seçik göndermelerden oluşuyor.

O arada Hıristiyan kültürünün bazı kaynaklarında (örneğin Yuhanna İncil’inde) şeytanın aslında kibrinden ötürü Tanrı tarafından lanetlenip gökyüzünden aşağıya atılmış bir melek olarak gösterildiğini anımsatalım.

Neyyire Gül Işık

Engel und Puppe: dann ist endlich Schauspiel.
(Melek ve Kukla: Gösterinin âlâsı işte o zamandır.)

Rainer Maria Rilke, *Duino Ağtları*, IV, 57.

Not

Ömrümün belli bir döneminde bana eşlik etmiş olan bu öykülere ben de kendimce bir notla eşlik etmeyi isterdim, şöyle azık ya da veda sayılacak bir şey. Şimdi boş sayfa beni işbaşına çağırıyor ya, elimden gelmiyor. Belki sadece bıkkınlıktır benimki. Onlardan bıkmışımıdır, kendi kendimden bıkmışımıdır, pek de huzurlu sayılmayacak birlikteliğimizden bıkmışımıdır. Melekler zorlayıcı yaratıklardır, hele bu kitapta anlatılan türden melekler. Yumuşacık tüyleri yoktur, kısacıktır tüyleri, diken gibi batar.

Yeter. Böyle başlarını alıp gitsinler, geldikleri gibi. Hiçbir şey varlıklarını haklı göstermesin, hiçbir şey onları korumasın – hele sayfa kenarında durum gereği basmakalıp sözlerle örölmüş bir not. Meleklerin yalnız birinden söz etmek istiyorum: Düşsel bir Toskana Maremma'sında Verne'in Kaptan Nemo'sunun hayalinin canlandığı son öyküde belirip kaybolan bir melek. Bu öykü bundan yıllar yılı önce yazdığım, sonra da kaldırıp attığım bir romana aitti. O romanın ilk iki sayfası apansızın bir çekmece, gençlik çağımdan kalma, şimdi ardından hayıflandığım bir dergi şeklinde ortaya çıkıverdiler. O sayfalar dile geldiler. Ve öykü geliştirilsin istediler, yıllar önce yazdığım biçimiyle değil, şimdi düşündüğüm biçimiyle. Geçmişte olan şeyler geri döner; ısrarla, dilenerek, imalı sözlerle kapımızı çalarlar. Çoğunlukla dudaklarında bir gülümseyiş vardır; oysa insan kanmamalıdır, aldatıcı bir gülümseyiştir o. Ve o arada biz hayatımızı yaşarız, yazarız – bizi menzile doğru sürükleyen bu yanılsamada ikisi de aynı şeydir zaten.

Bu kitabın başlığı Eugenio Montale'ye ait, kara kanatlı bir meleğe o benden önce rastlamıştı. Kendisine saygı sunmayı amaçlayan bir başlık, ama her şeyden önce sevgi dolu bir anı.

A.T.

BİR ŞEYİN GETİRDİĞİ SESLER, AMA SÖYLEMESİ OLANAKSIZ NEYİN

Kimi zaman bir oyunla başladığı olur, minik, gizli, handiyse çocuksu bir oyun, bir tek sen bilirsin onu ve hiç kimseye söylemezsin, utanırsın, yapılır Şey değildir bu, ama oyundur işte, insanın kendi kendine yaptığı bir Őakadır diyelim, ya da baŐkalarına, o anda yanından gelip geçenlere, artık o sırada kim geçiyorsa, senin habersiz oyun arkadaşların olurlar, bilmeseler de. Çünkü konuşmaktadırlar. Basit bir oyundur, hiç zahmet vermez, oynayanın belirlediklerinin dışında kuralı yoktur, bu da onu çekici ve özgür kılar, hem ortalıkta dolaŐmak yeter, örneğin pazar günü, ideal bir gündür pazar, bir alay çift için için sıkılarak kafelerde gezinirler, gruplar halinde oturan eski dostlar birbirlerine bir Şeyler anlatırlar, tek başına dolaŐanlar garsona takılırlar, ihtiyar kadıncağızlar vardır, yakınıp dururlar, kendi zamanlarında her Şeyin farklı olduğunu, Şimdi dünyanın adeta çılgına döndüğünü söylerler; işte böyle, bir tümce yeter, sen o tümce olduğuna karar verirsin, elindeki pensle bir parçacık dokuyu çekip çıkararak yalıtın bir cerrah gibi, konuşmanın içinden çekip alırsın onu, örneğin: *Yirmi beşinci yıldönümümüzü kutluyorduk ki rahmetli beyim* – o kadarı yeterlidir, başlamak için pek güzel bir tümcedir, bugün geç bir ilkbahar pazarı, bir güvercin sürüsü katedralin çatısı üs-

tünde beyaz bir leke çizerek dönmekte, bu meydanda çok fazla güvercin var, her yanı pisletiyorlar ama seyretmesi hoş oluyor, önemli olan tümceyi getiren kadına bakmamaktır, kimi kez uymaktan hoşlandığın bir kuraldır o, sen de güvercinleri seyrediyorsun, böylece gözlerini yukarılarda tutuyorsun, kim bilir nasıl biridir bu ihtiyar hanım, yine de hayalinde canlandırabiliyorsun onu, gazete bayisiyle konuşuyor, radyo dergisini istediğini işittin, oyununa başlamak için ne güzel bir tümce, zihinsel makasınla onu *gümüüş* sözcüğünden başlayarak kesip çıkarıyorsun, zaten güvercinlerin gökyüzünde çizdikleri açık renk lekeyle pek uyuşan bir sözcük, meydanın öbür yanına geçmeye koyuluyorsun, şu zemin takviyesi çalışmalarını da bir türlü bitmiyor, tümceyi içinden birkaç kez daha yineliyorsun, tadına varıyorsun, iyi bir açılış, hani pokerde eline iyi kâğıt gelir ya öyle, kim bilir bu akşam neler yapılandırıcaksın, akşamları başkalarının seslerinin armağan ettiği saçma ama mantıklı bir parça yazması güzel oluyor, bu öyküyü çaldığın kişilerin anlattıklarından bambaşka bir şey, ama yalnızca sana ait, çünkü onlar böylesi bir öyküyü ne yapacaklarını bilemezler, tanıyamazlar bile, her biri ona ufacık bir parça sağlamıştır, senin geçerken yakaladığın, seçtiğin, yerli yerine oturttuğun mini mini bir taş, bu akşam senin hırslı gözlerle bakacağın mozaiği oluşturmak için gereken o parça, ancak o taştır, olayların nasıl geliştiğine şaşacaksın, bir sözcüğün bir ötekine, bir olayın bir ötekine, bir ayrıntının bir ötekine nasıl bağlandığına şaşacaksın, ta önce var olmayan ve şimdi işte var olan bir örgüyü yaratana değin: senin öykünü.

Dante Meydanı'nda bir kafede oturmak da iyi bir fikir olabilir; "La Rapida" adında, çanta ve ayakkabı onarılan ufak bir dükkâncağının önüne masalarını açık havaya çıkararak bir pastane var, bu saatte hep dondurma yi-

yen, kahve içen müşterileri bulunur, bugün hava güzel ya, meydandaki evceğizlerde oturan ihtiyarcıklar da dışarıya çıkmışlardır, başlarında hep şapkalarıyla oturan ihtiyarcıklar, ikide birde tükürürler, kâğıt oynarlar, ara sıra neredeyse anlaşılmaz sözler homurdanırlar ve başkalarıyla sanki kendi kendilerine konuşur gibi konuşurlar, bu onların kim bilir kime, kim bilir ne demek için tuttıkları yoldur, işte onlar az önce yakaladığın bir tümceyi sürdürmek için idealdirler, bakalım neleri bir araya getireceksin. Santa Maria Caddesi'nden aşağıya doğru yürüyorsun, boyunlarına asılı fotoğraf makineleriyle ilk turist kafileleri ortalıkta belirmiş, bazıları fotoğraf çekiyorlar, buradan bakınca kule¹ acayip bir perspektif sunar, bir parçası öyle eğik durur ki sanki damların üstüne yuvarlanacakmış gibidir, insanı etkiler yani, eskiden şuradaki snack-barın yerinde bir rahibe okulu vardı, önünden her geçtiğinde aklına gelir, oraya Cristina adında bir kıızı beklemeye giderdin, sonsuz bir zaman öncesinde, üzerinden ne kadar zaman geçtiğini hesaplamayı bile istemez canın, başka biriydin o zaman, ama ne tuhaftır, anısı bu şimdi olduğun kişide kalmış. *İflas rezaletinden kaçınmak için öldüğüne inandırır âlemi*. Bu tam bir armağan işte, öbür tümcelerden ayırman bile gerekmez, çünkü yanından geçen iki hanımın gevezeliği iki metre ötede anlaşılmaz olmuş, kurallara karşı gelerek dönüp bakıyorsun, tek gördüğün şey ikisinden birinin yüzünde sanki kulaklarına inanamazmış gibi büyük bir şaşkınlık olduğu, öteki de sanki şöyle der gibi başını sallamakta: ya, aynen böyle şekerim, inan sözüme; iki şık giyimli hanım, katedralde ayine gidiyor olmalılar, ayine daha vakit var, ama onlar ikindiyi gelip geçenleri seyrederek, sırdaşlık

1. Öykünün geçtiği Pisa kentinin ünlü eğik kulesi. (Ç.N.)

ederek geçirecekler, kim bilir kimden söz ediyorlardı, öylesi bir rezaletten kaçınmak için ölmüş gibi yapan kişi kimdi, her neyse, bunlar seni ilgilendirmez, önemli olan öykünün başlangıcının bayağı umut verici biçimde sürüyor olması: Yirmi beşinci evlilik yıldönümümüzü kutlu-yorduk ki rahmetli beyim iflas rezaletinden kaçınmak için öldüğüne inandırdı âlemi. Uyağı bile var, eh, fazla mal göz çıkarmaz. Şimdilik buna bir mim koyup kaderin ne getireceğini bekleyebilirsiniz.

Yazık ki apansızın hava bozmakta. Şiddetli bir rüzgâr çıktı, serin, tuzlu esintiler geliyor denizden doğru, hava fırtına kopmak üzereymişcesine karardı, güney yanından mürekkep rengi bir bulut duvarı yükseldi, köprülerin ve Spina Kilisesi'nin mermerleri apak beliriyor, minicik kilise şimdi parıltılar saçan bir denizde resmedilmiş, kırılğan bir eski zaman gemisini andırıyor. Hava elektrik yüklü, duyumsuyorsun onu, insanın bu tür şeylere biraz duyarlığı olsun yeter, güvercinlerin tedirgin uçuşlarında, insanların yapay telaşında, meydandaki kedilerin gerginliğinde sezinlersin: Oysa fırtına patlamak üzere değil henüz, sen onu iyi bilirsin, bu yeri de iklimini de avcunun içi gibi bilirsin, denizden doğru bir ilkbahar fırtınası kopup geldiğinde, kentin üstünde olgunlaşması için daha iki saat gerekir, ilkin ufukta şimşekler çakacak, uzaklarda bir top atışı varmış gibi gök gürültüleri işitilecektir; ardından bulutlar çatlaksız bir yekpare kurşun blok gibi topluca geleceklerdir; işte o zaman kentte hava kararır, gündüz gözü de olsa gece bastırır, işte ancak o noktada fırtına zincirden boşanır, rüzgâr kırıp geçirir, sonra yanlamasına yaylım ateşi misali yağar amansız bir yağmur.

Caffé Dante'de masaları ihtiyatla toparlayıp içeriye yerleştiriyorlar, müşterileri rahatsız etmeyecek biçimde, köşedeki içki şişelerinin yanına üst üste. Bir kahve ısmarlıyorsun, bir süre oyalanıp kafe sahibi ile bir ahbabının

Geçmişte olan şeyler geri döner; ısrarla, dilenerek, imalı sözlerle kapımızı çalarlar. Çoğunlukla dudaklarında bir gülümseyiş vardır; oysa insan kanmamalıdır, aldatıcı bir gülümseyiştir o. Ve o arada biz hayatımızı yaşarız, yazarız – bizi menzile doğru sürükleyen bu yanılsamada ikisi de aynı şeydir zaten.

Öyküleriyle okurlarını imgelerle yüklü yolculuklara sürükleyen Tabucchi, kalemini bu kez insan ruhunun kuytularına itilen ve günün birinde şu ya da bu yolla açığa çıkan karanlık yanlara yöneltiyor. İlk olarak 1991’de yayımlanan *Kara Melek*’teki öyküler, kötücüllüğü, nefreti, zorbalığı, ihaneti, düş kırıklığını, yalnızlığı ve korkuyu düşsel bir temellendirmeye, şiirsel bir dille görünür kılar. Öykülerin içinden süzülen “melekler”, yazarın deyişyle tüm melekler gibi “zorlayıcı yaratıklardır”, onların tüyleri yumuşacık değil, “kısacıktır, diken gibi batar”. Tek tip olmadıkları gibi, barındırdıkları anlamlar da hayat misali çok katmanlıdır. Nasıl ki Tabucchi’nin kurmaca dünyasında şimdi, geçmiş ve gelecek, bu dünya ve “öte dünya” arasındaki sınırlar geçirgense “iyi” ve “kötü”nün de belirlenegelmiş sınırları kayganlaşır, akışkanlaşır... geriye sadece insan ve duyguları kalır.

